

Högre bidraget för kompletterande pedagogisk utbildning

– en uppföljning av perioden
3 augusti 2015 – 30 juni 2018

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning.....	4
Bakgrund	4
Högre bidragsnivå under perioden den 3 augusti 2015 – 30 juni 2018.....	4
Högre bidragsnivå efter den 30 juni 2018	4
Genomförande	5
Rapportens disposition	5
Volymutveckling och utbetalda belopp.....	6
Ökning av antalet KPU-studerande med högre bidrag	6
KPU-studerande med studiemedel - jämförelse.....	9
Vanligt förekommande avslagsorsaker	10
Kompletterande registeruppgifter från SCB	11
Enkätundersökning - rekryterar det högre bidraget till studier?	16
Enkätundersökningen	16
Studerande med högre bidrag jämfört med studerande utan – frågan om det högre bidragets rekryterande förmåga	17
Rekryterade av studiemedlen.....	17
Rekryterade av det högre bidraget.....	18
Fler kan komma att rekryteras när satsningen vidgas	19
Avslutande diskussion.....	20
Referenser	21
Bilaga	21

Sammanfattning

I regleringsbrevet för 2018 har CSN fått i uppdrag att följa upp satsningen på den högre bidragsnivån till studerande på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterade ämnen eller teknik. Uppföljningen ska avse tiden fram t.o.m. den 30 juni 2018, med särskilt fokus på om det högre bidraget har haft en rekryterande effekt till dessa utbildningar.

Läsåret 2017/18 fick 441 personer det högre bidraget utbetalt för kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), vilket utgör ungefär 40 procent av alla KPU-studerande med studiemedel. Sedan införandet har över 800 KPU-studerande fått studiemedel med det högre bidraget¹ och det har utbetalats med ungefär 17 mnkr per år.

Av de KPU-studerande med högre bidrag är 51 procent kvinnor och ungefär 60 procent är 35 år eller äldre. KPU-studerande med högre bidrag väljer relativt ofta – till 53 procent – att avstå från studiemedlens lånedel². Ungefär 45 procent av de KPU-studerande har inte studiemedel, vilket kan bero på reglerna om längsta tid med studiemedel samt på den inkomstgräns som gäller.

Ungefär 29 procent av de KPU-studerande med högre bidrag är utrikes födda, och 43 procent har minst en högutbildad³ förälder. Innan de började på KPU var de flesta förvärvsarbetande (71 procent) eller studerande (14 procent).

Det högre bidragets rekryterande effekt bedöms hittills vara måttlig. I en enkätundersökning uppgav 20 procent av de KPU-studerande med högre bidrag att de inte påbörjat utbildningen, hade skjutit upp studierna eller gjort något annat utan detta, vilket kan tolkas som att drygt 120 personer rekryterats med hjälp av det högre bidraget. Enkätresultaten tyder på att den rekryterande effekten kommer att öka när samtliga ämnesinriktningar inom KPU kan erhålla det högre bidraget. De KPU-studerande som kan få högre bidrag kommer då att vara yngre, en högre andel kommer att ta lån, en högre andel är kvinnor och fler kommer att gå direkt från grundutbildningen till studier på KPU. Dessa faktorer tycks samtliga gynna studiemedlens och sannolikt även det högre bidragets rekryterande effekter.

---

¹ Den 3 augusti 2015 till och med den 30 juni 2018.

² För ett fåtal kan orsaken vara att de inte är berättigade till lån på grund av den s.k. lånetrappan.

³ Med högutbildad avses här eftergymnasial utbildning som är 3 år eller längre.

Inledning

Centrala studiestödsnämnden (CSN) ska enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev⁴ följa upp satsningen på den högre bidragsnivån till studerande på kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterande ämnen eller teknik. I uppföljningen ska myndigheten särskilt fokusera på om det högre bidraget har haft en rekryterande effekt till dessa utbildningar. Redovisningen ska avse tiden fram t.o.m. den 30 juni 2018. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 30 november 2018.

Bakgrund

Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Studiebidrag lämnas med ett generellt eller ett högre belopp. Vid heltidsstudier och generell bidragsnivå lämnas studiemedel i form av bidrag med 791 kronor och lån med 1 820 kronor per vecka. Vid högre bidragsnivå lämnas studiemedel i form av bidrag istället med 1 751 kronor och lån med 860 kronor per vecka.

Högre bidragsnivå under perioden den 3 augusti 2015 – 30 juni 2018

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2015 att studerande på kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterande ämnen eller teknik, skulle få den högre bidragsnivån inom studiemedlen. KPU är en kortare påbyggnadsutbildning avsedd för den som vill bli lärare och som redan har avklarade högskolestudier i ett eller flera ämnen. KPU omfattar normalt ett och ett halvt läsårs heltidsstudier: verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng och utbildningsvetenskaplig kärna 60 högskolepoäng. Utbildningen leder till ämneslärarbehörighet i ett eller flera ämnen.⁵ Bakgrunden till regeringens förslag var att Sverige stod inför en växande lärarbrist och att bristen på behöriga lärare inom naturorienterande ämnen, matematik och teknik var särskilt bekymmersam. Förslaget om en högre bidragsnivå för studier på KPU syftade till att attrahera fler till att studera till behöriga lärare inom de angivna ämnesområdena.⁶ Förslaget genomfördes⁷ och sedan den 3 augusti 2015 lämnas studiemedel med en högre bidragsdel för studier på KPU som leder till en ämneslärarexamen inom matematik, biologi, fysik, kemi, naturkunskap eller teknik.

Högre bidragsnivå efter den 30 juni 2018

Den 1 juli 2018 utökades målgruppen för satsningen. Den högre bidragsnivån lämnas numera för studier på KPU som leder till en ämneslärarexamen, oavsett vilket ämne examen omfattar.⁸ Syftet med att utöka målgruppen var att öka rekryteringen till och genomströmningen i utbildningen.

---

⁴ Se [Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Centrala studiestödsnämnden](#).

⁵ Utbildningen regleras i förordningen ([2011:686](#)) om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen.

⁶ [Prop. 2014/15:1](#), utgiftsområde 15, sid. 38 f.

⁷ Förordningen ([2015:509](#)) om ändring i studiestödsförordningen ([2000:655](#)).

⁸ Förordningen ([2018:526](#)) om ändring i studiestödsförordningen.

Genomförande

Undersökningen har genomförts genom att inhämta flera olika typer av uppgifter. Dels har CSN skickat ut en enkätundersökning till alla KPU-studerande som haft studiemedel någon gång under perioden augusti 2015 till och med april 2018.⁹ Enkäten skickades till 2 215 personer och 1 169 besvarade den¹⁰. Det innebär att svarsfrekvensen var 53 procent. Undersökningen genomfördes via e-post i september 2018.

Vidare har registerstatistik över KPU-studerande med studiemedel tagits fram ur CSN:s databas. Tidsperioden sträcker sig inte längre tillbaka än läsåret 2015/16 eftersom KPU-studerande inte registrerades på samma sätt dessförinnan. Genom en sambearbetning av data tillsammans med Statistiska centralbyrån (SCB) har kompletterande registeruppgifter tillförts. Uppgifter om KPU-studerande som haft studiemedel under undersökningsperioden överlämnades till SCB, som kompletterade med bakgrundsuppgifter hämtade från register SCB förfogar över. Uppgifterna har sedan i avidentifierat skick gjorts tillgängliga för CSN:s bearbetning och analys, inklusive motsvarande uppgifter för KPU-studerande utan studiemedel¹¹.

Därutöver har CSN genomfört telefonintervjuer med företrädare för utbildningen från tolv lärosäten. De lärosäten som intervjuades var universiteten i Göteborg, Karlstad, Lund, Linköping, Malmö, Stockholm, Umeå, Uppsala, Linneéuniversitetet, Luleå tekniska universitet, högskolan i Dalarna, samt Kungliga Tekniska Högskolan.

Det högre bidragets rekryterande effekt har främst undersökts genom frågor till de KPU-studerande i enkätundersökningen. Tidsserier över antalet KPU-studerande kan eventuellt också säga något om det högre bidragets rekryterande effekter, även om volymutvecklingen påverkas av många faktorer. Exempel på sådana faktorer är hur mycket statliga medel som tilldelas för utbildningsplatser inom KPU, arbetsmarknadsläget och den allmänna efterfrågan på lärarstudier.

Rapportens disposition

Rapportens inleds med redovisning av statistik hämtad från CSN:s register. I avsnittet redovisas volymutvecklingen och utbetalda belopp samt vanliga avslagsorsaker. I nästa avsnitt redovisas kompletterande bakgrundsuppgifter från SCB, till exempel utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsbakgrund. Därefter kommer ett avsnitt med resultat från den enkätundersökning CSN genomfört, främst avseende rekryteringseffekter. I ett avslutande avsnitt diskuteras undersökningsresultaten med fokus på rekryteringsaspekten.

---

⁹ Ett fåtal individer finns registrerade hos CSN som nybörjare hösten 2014 och våren 2015. CSN började registrera KPU-studerande mer fullständigt hösten 2015.

¹⁰ Av dem som svarat uppgav 27 personer att de inte studerade eller hade studerat på KPU, vilket innebär att antalet svar från personer som studerat på KPU uppgick till 1142.

¹¹ För att erhålla jämförbarhet i materialet filtrerade CSN bort individer med starthelvår för KPU-studier innan andra halvåret 2015 eller efter andra halvåret 2017.

Volymutveckling och utbetalda belopp

Ökning av antalet KPU-studerande med högre bidrag

Från och med den 3 augusti 2015 har det varit möjligt för KPU-studerande, med inriktning mot matematik, naturorienterande ämnen eller teknik, att erhålla studiemedel med den mer förmånliga högre bidragsnivån. Läsåret 2015/16 fick 303 KPU-studerande utbetalning i form av studiemedlens högre bidrag. Därefter har det varit en viss volymökning och läsåret 2017/18 var antalet 441. Könsfördelningen har varit jämn.

Tabell 1. Volymutveckling KPU-studerande med högre bidrag, läsåren 2015/16 –2017/18

Läsår	Högre bidraget KPU	Varav kvinnor	Varav män
2015/16	303	152	151
2016/17	420	198	222
2017/18	441	224	217

Knappt hälften av de KPU-studerande med det högre bidraget har valt att även ta ut studiemedlens lånedel. Det är även ungefär hälften som har fått tilläggsbidrag för barn. Av de KPU-studerande som haft både högre bidrag och grundlån är det ungefär 25 procent som även sökt och varit berättigade för tilläggslån.

Tabell 2. Antal KPU-studerande med högre bidrag fördelat på beloppstyper, läsåren 2015/16 – 2017/18

Läsår	Högre Bidraget	Grundlån	Tilläggsbidrag	Tilläggslån
2015/16	303	135	156	31
2016/17	420	193	216	51
2017/18	441	210	217	56

Nästan 80 procent av de (aggregerade) utbetalda beloppen till KPU-studerande, med den högre bidragsdelen, utgörs av bidrag medan drygt 20 procent utgörs av lån.

Tabell 3. Utbetalda belopp till KPU-studerande med högre bidrag, läsåren 2015/16 –2017/18, mnkr

Läsår	Högre bidraget	Grundlån	Tilläggsbidrag	Tilläggslån
2015/16	12,1	2,5	0,7	0,7
2016/17	16,2	3,7	1,1	1,0
2017/18	17,2	4,1	1,2	1,0

I följande tabell jämförs det utbetalda beloppet i högre bidrag med anslaget i statsbudgeten.

Tabell 4. Utbetalt jämfört med budget (mnkr), högre bidraget KPU anslagspost 2.7¹

Kalenderår	Utbetalt	Anslag	Andel utnyttjat
2015 (delperiod)	5,0	47,7	10 %
2016	15,7	95,4	16 %
2017	17,2	95,4	18 %

1) Utgiftsområde 15, anslaget för studiemedel (1:2), anslagspost 2.7

Mindre än 20 procent av anslaget har hittills utnyttjats. Andelen utnyttjat belopp behöver dock inte vara ett mått på hur rekryterande det högre bidraget är eller hur lyckosam satsningen på högre bidraget varit. Osäkerheten kan exempelvis vara stor när anslagsbeloppen fastställs.

Universiteten i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Karlstad har flest KPU-studerande med högre bidraget och har tillsammans mer än hälften av det totala antalet. Vid vissa universitet är all utbildning på campus medan andra enbart har distansstudier. Det skiljer mellan lärosätena ifall antagning sker på våren eller hösten eller både höst- och vår.

Tabell 5. KPU-studerande med högre bidraget fördelat på lärosäte, läsåret 2017/18¹

Skola	KPU Högre bidraget	Kvinnor	Män
Chalmers	10	5	5
Göteborgs univ.	58	28	30
Högskolan Dalarna	12	7	5
Högskolan Gävle	4	"	"
Högskolan Halmstad	15	5	10
Högskolan Kristianstad	"	"	"
Karlstads univ.	52	29	23
KTH	34	13	21
Linköpings univ.	18	9	9
Linneuniversitetet	24	15	9
Luleå tekniska univ.	6	3	3
Lunds univ.	24	9	15
Malmö univ.	18	7	11
Mittuniversitetet	22	15	7
Mälardalens Högskola	6	"	"
Stockholms univ.	65	33	32
Umeå univ.	7	"	"
Uppsala univ.	70	35	35
Örebro univ.	"	"	"

1) Tabellen har sekretessgranskats, vilket innebär att enskilda celler med antal mindre än tre har ersatts med ". Detsamma gäller totaluppgifter från vilka enskilda celler skulle kunna härledas.

KPU-studerande med studiemedel - jämförelse

Som tidigare nämnts var det enbart vissa inriktningar av KPU som berättigade till studiemedlens högre bidrag mellan det andra halvåret 2015 och första halvåret 2018. Statistikuppgifterna hittills har gällt för dessa. Nu redovisas även statistik över samtliga KPU-studerande med studiemedel, vilket också inkluderar de som erhållit studiemedel med det generella bidraget.

Tabell 6. Samtliga KPU-studerande med studiemedel och andel med högre bidraget, läsåren 2015/16–2017/18¹²

Läsår	KPU med studiemedel	varav med högre bidraget	Andel med högre bidraget
2015/16	905	303	33 %
2016/17	1 050	420	40 %
2017/18	1 139	441	39 %

I följande tabell jämförs antalet KPU-studerande med övriga studiemedelstagare i högskoleutbildning i Sverige. KPU-studerande med studiemedel redovisas både totalt och för det högre bidraget specifikt.

Tabell 7. Jämförelser mellan KPU-studerande och övriga studiemedelstagare i högskoleutbildning, procent, 2017/18

	Högre bidraget KPU	Studiemedel KPU	Studiemedel högskoleutb.
Andel >=35 år	60	49	8
Andel heltid	88	85	89
Andel med grundlån	48	58	78
Andel tilläggsbidrag	48	46	13
Andel tilläggs lån (av studerande med grundlån)	24	18	8
Andel män	49	43	39
Andel kvinnor	51	57	61

Av jämförelsen framkommer att KPU-studerande med högre bidrag är äldre än samtliga KPU-studerande med studiemedel och framförallt jämfört med samtliga studiemedelstagare i högskoleutbildning.

Lånebenägenheten (andelen av studiemedelstagarna med grundlån) är genomsnittligt lägre i gruppen med det högre bidraget jämfört med samtliga KPU-studerande med studiemedel. Det kan delvis bero på att den högre bidragsandelen medför att många inte behöver låna.

¹² För tiden före läsåret 2015/16 finns inte jämförbara uppgifter registrerade över KPU-studerande med studiemedel.

Därutöver brukar faktorer kopplade till hög ålder medföra att lånebenägenheten blir lägre. En högre ålder kan även förklara varför KPU-studerande i högre utsträckning får tilläggsbidrag för barn.

Ålderssammansättningen kan även delvis förklara den högre andelen med tilläggs lån bland KPU-studerande jämfört med samtliga studiemedelstagare i högskoleutbildning. Det finns en åldersgräns på 25 år för att få tilläggs lån och dessutom bör de KPU-studerande i högre utsträckning ha haft möjlighet att arbeta innan studierna. För att kunna erhålla tilläggs lån krävs en inkomst på cirka 189 000 kronor kalenderåret före det år då studierna påbörjas. Andelen kvinnor var relativt lägre i gruppen med det högre bidraget, vilket sannolikt beror på inriktningen mot matematik, naturorienterande ämnen eller teknik.

Vanligt förekommande avslagsorsaker

Vid intervjuer med företrädare för utbildningsanordnare framkom att KPU-studerande relativt ofta har problem med vissa studiemedelsregler. Framförallt omnämndes regeln om längsta tid med studiemedel på eftergymnasial nivå (240-veckorsregeln) och inkomsttaket (fribeppet). I nedanstående tabell jämförs avslagsandelen utifrån tre relativt ofta förekommande avslagsorsaker.

Tabell 8. Andelen som fått avslagsbeslut på studiemedelsansökan, för tre utvalda avslagsorsaker 2017/18^{1) 2)}, procent

Avslagsorsak	KPU	Högskoleutbildning totalt
240-veckors regeln ³⁾	3,6	0,2
Inkomsttaket (fribeppet)	1,9	0,4
Studieresultat	7,3	9,5

- 1) Statistiken visar andelen personer som någon gång under perioden fått beslut om helt avslag på sin studiemedelsansökan med beslutsgrunder eller motivtexter som är hänförlig till någon av de angivna avslagsorsakerna, i förhållande till det totala antalet personer som fått beslut. Det kan dock även förekomma att vissa avslagsbeslut fattas som inte är statistiskt sökbara genom beslutsgrunder eller motivtexter. En person med avslag kan genom ändring/komplettering senare även ha fått ett bifallsbeslut.
- 2) Statistiken fångar givetvis inte studerande som känner till reglerna och därför avstår från att ansöka om studiemedel.
- 3) Avser helt avslag på ansökan, inkluderar ej studerande som fått delvis avslag, dvs bifall en del av den sökta perioden fram till dess veckogränsen nås.

Statistiken bekräftar bilden från intervjuerna med företrädarna. KPU-studerande som sökt studiemedel får oftare avslag på grund av 240-veckorsregeln och inkomsttaket, jämfört med samtliga som sökt studiemedel för högskoleutbildning. Däremot får de KPU-studerande mindre ofta avslag på grund av bristande studieresultat.

Kompletterande registeruppgifter från SCB

För att erhålla mer information om de KPU-studerande har CSN beställt uppgifter från SCB. Uppgifter över KPU-studerande med studiemedel enligt CSN:s register har SCB kompletterat med ett flertal bakgrundsvariabler samt även för KPU-studerande som inte haft studiemedel¹³. I detta avsnitt redovisas resultat från denna sambearbetning av data¹⁴.

Resultatet är uppdelat på KPU-studerande som har läst med det högre bidraget, med generellt bidrag respektive utan studiemedel. Därigenom erhålls kunskap om de studerandes bakgrund i de tre grupperna och skillnader kan eventuellt ge information om det högre bidragets rekryterande effekt. Statistiken omfattar 3 088 KPU-studerande varav 614 med högre bidrag, 1 084 med generellt bidrag och 1 390 utan studiemedel. Anledningen till att många inte har studiemedel kan vara att de inte uppfyller villkoren avseende reglerna för längsta tid med studiemedel, inkomstgränsen samt åldersgränserna.

Vid jämförelser mellan de KPU-studerande med högre bidraget, generellt bidrag respektive utan studiemedel bör beaktas att grupperna har olika åldersfördelning. Framförallt är de som har generellt bidrag yngre än övriga. Studiemedlens övre åldersgräns och det högre bidragets nedre åldersgräns är en bidragande förklaring till skillnaderna.

Tabell 9. Ålder vid början av KPU, andel i procent

	Högre bidraget	Generellt bidrag	Ej studiemedel
-24 år	4	8	3
25- 29	17	31	18
30-34	21	20	16
35-39	14	13	17
40-44	19	12	15
45-49	11	9	12
50 år-	14	7	19

Det är relativt jämn könsfördelning bland KPU-studerande förutom för gruppen med generellt bidrag, där de flesta är kvinnor.

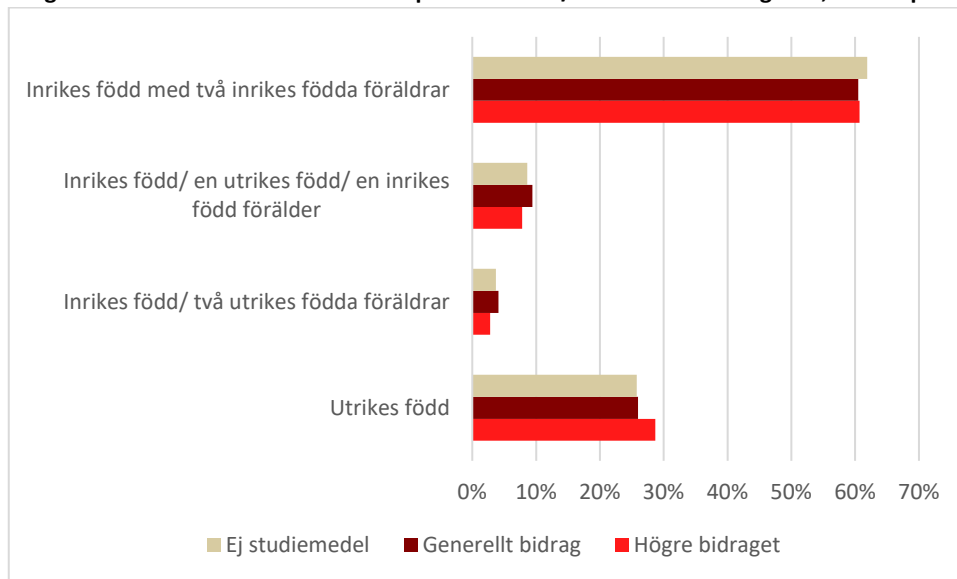
Tabell 10. KPU-studerande fördelat efter kön, andel i procent

	Högre bidraget	Generellt bidrag	Ej studiemedel
Kvinnor	47	63	50
Män	53	38	50

¹³ KPU-studenter identifierades i statistiken som studenter som hade sin första registrering på lärarutbildning på ett program som omfattar 90 hp och leder till ämneslärarexamen. Det är likadan definition som i UKÄ:s statistiska analys, *Nyborjare och examinerade på lärarutbildning: Var fjärde nyborjare på ämneslärarutbildningen är en KPU-student*.

¹⁴ Innefattar studerande på KPU någon gång under tidsperioden 3 augusti 2015 till 30 juni 2018, men exklusive studerande med starthålvår för KPU-studierna innan andra halvåret 2015 eller efter andra halvåret 2017.

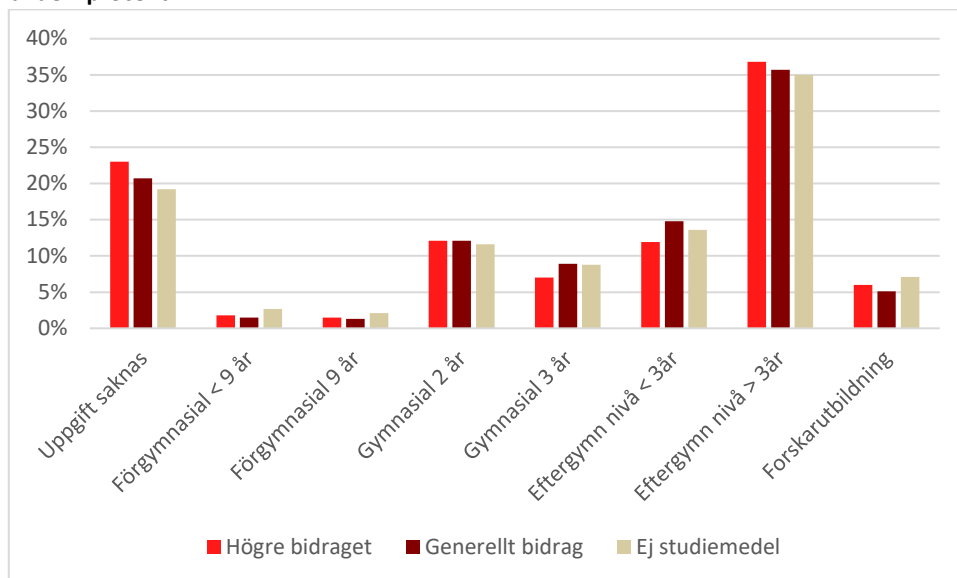
Diagram 1. KPU-studerande fördelade på svensk och/eller utländsk bakgrund, andel i procent

Drygt 26 procent av de KPU-studerande är utrikesfödda medan 61 procent är inrikesfödda med två inrikes födda föräldrar. Det finns ingen betydande skillnad beroende på studiestöd, även om KPU-studerande med det högre bidraget i marginellt högre utsträckning är utrikesfödda.

Det finns inte heller någon större skillnad avseende föräldrarnas utbildningsbakgrund, mellan de tre jämförelsegrupperna.

Diagram 2. KPU-studerande fördelat på den högst utbildade förälderns högsta utbildningsnivå, andel i procent

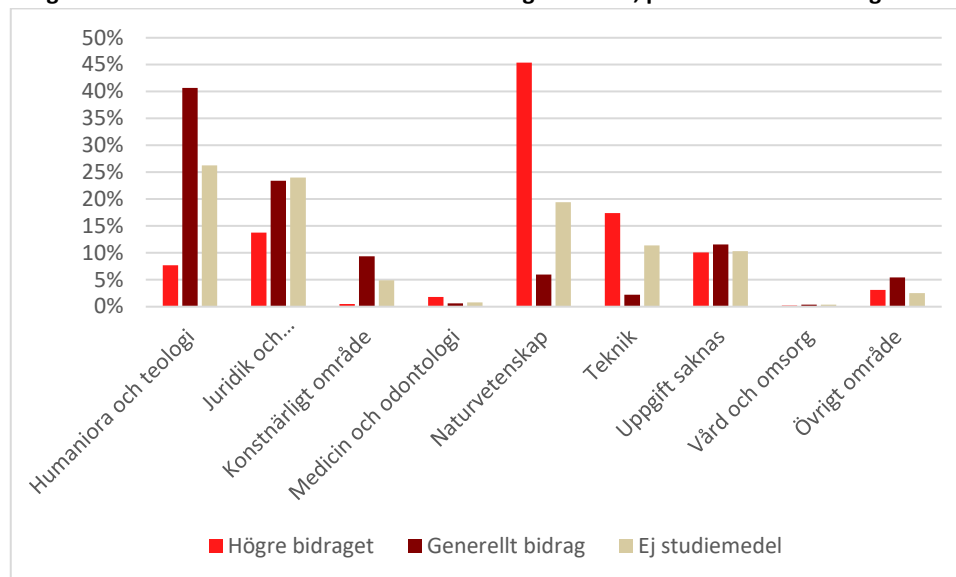
Före KPU var de flesta förvärvsarbetande eller studerande. De utan studiestöd var relativt oftare i förvärvsarbete men i mindre utsträckning studerande direkt före starten på KPU. Detsamma gäller även för gruppen med högre bidraget i förhållande till gruppen med generellt bidrag.

Tabell 11. Sysselsättning före KPU-studierna, andel i procent

	Högre bidraget	Generellt bidrag	Ej studiemedel
Förvärvsarbetande	71	64	77
Studerande	14	24	8
Vård av barn	4	4	3
Sjukskriven	1	1	1
Arbetslös	3	2	3
Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	2	1	3
Övrigt	5	4	5

Bland studerande med högre bidrag var det vanligast att den senaste utbildningen före KPU bedrevs inom ämnesområdena naturvetenskap och teknik. Det överensstämmer med de KPU-inriktningar som berättigade till högre bidraget före 1 juli 2018. Bland studerande med generellt bidrag var istället humaniora och teologi de mest förekommande ämnesområdena före tiden på KPU.

Diagram 3. Ämnesområde från senaste utbildning före KPU, procentuell fördelning

Tabell 12. Program eller fristående kurs vid senaste utbildning före KPU, antal personer

	Högre bidraget	Generellt bidrag	Ej studiemedel
Yrkesprogram	90	90	184
Generellt program	82	211	192
Fristående kurs	386	695	908
Uppgift saknas	56	88	106
Totalt	614	1 084	1 390

De flesta KPU-studerande var registrerade på fristående kurs senaste utbildningen före KPU. Det var relativt få som läste på yrkesprogram. När det gäller yrkesprogram före KPU finns tillgång till en mer specificerad redovisning.

Tabell 13. Yrkesprogram från senaste utbildning före KPU, antal personer

	Högre bidraget	Generellt bidrag	Ej studiemedel
Civilingenjörsexamen	54	7	70
Lärarexamen	3	34	27
Ämneslärarexamen	10	14	37
Högskoleingenjörsexamen	11	2	15
Grundlärarexamen	2	9	0
Övriga inriktningar	10	24	35
Summa	90	90	184

Utbildning mot civilingenjörsexamen är det mest förekommande yrkesprogrammet före KPU. Uppgifterna avser den senaste utbildningen före KPU, vilket innebär att det kan finnas fler som läst respektive program.

I följande tabell redovisas hur lång tid som förlutit sedan de KPU-studerande bedrev sina närmast föregående studier.

Tabell 14. KPU-studerande fördelat efter tid sedan tidigare studier, andel i procent

	Högre bidraget	Generellt bidrag	Ej studiemedel
Mindre än 1 år	23	37	25
1-2 år	27	34	33
3-5 år	13	10	14
6-10 år	13	6	10
Mer än 10 år	24	14	19

Statistiken visar ingen större skillnad beroende på studiestöd eller inte. Däremot är det betydande skillnad mellan KPU-studerande med högre och generellt bidrag. De som har fått det högre bidraget har oftare studerat för länge sedan, de har oftare varit ute i arbetslivet eller varit/blivit arbetslösa. De som får studiemedel med generellt bidrag har ofta fortsatt direkt, eller nästan direkt, från sin grundutbildning. Endast till en liten del kan skillnaden antas bero på att det finns en nedre åldersgräns på 25 år för att vara berättigad till det högre bidraget.

Tabell 15. Studieförhållande för KPU-studerande, andel i procent

	Högre bidraget	Generellt bidrag	Ej studiemedel
Campus	52	41	31
Campus o Distans	11	3	9
Distans	36	42	60
Uppgift saknas	1	14	0

Det är vanligare att KPU-studerande utan studiemedel bedriver sina studier på distans. Distansstudier kan göra det möjligt att jobba och studera samtidigt. Det är således troligt att många utan studiemedel jobbar parallellt med studierna. Vid fördelning av statistiken på studieform finns det alltså en tydlig skillnad mellan KPU-studerande med högre bidraget och dem utan studiemedel.

Ur en rekryteringsaspekt är det intressant att gruppen med högre bidraget och gruppen utan studiemedel, i de övriga tabellerna, fördelar sig procentuellt relativt lika medan gruppen med generellt bidrag avviker. Det gäller förvärvsarbete före KPU, tid sedan tidigare studier, kön och ålder. Likheten i bakgrund mellan gruppen med högre bidraget och gruppen utan studiemedel tyder på att många i den sistnämnda gruppen inte var aktuella för studiemedel. Det finns troligen omständigheter som medför att de inte är berättigade till studiemedel, till exempel på grund av inkomstgränsen eller regeln om längsta tid med studiemedel. För dessa individer hade det då ingen betydelse att det öppnades för studiemedel med ett högre bidrag på utbildningen. De har påbörjat en KPU utan studiemedel, men det kan även finnas potentiella KPU-studerande som avstått.

Enkätundersökning - rekryterar det högre bidraget till studier?

Enkätundersökningen

CSN har även genomfört en enkätundersökning. Denna riktade sig till dem som påbörjat studier med studiemedel på KPU fr.o.m. andra halvåret 2015 t.o.m. första halvåret 2018. Svarefrekvensen var 53 procent och följande avsnitt bygger på dessa svar.

Tabell 16. Köns- och åldersfördelning för dem som besvarat enkäten jämfört med samtliga studerande

		Andel (procent) som besvarat enkäten	Andel av samtliga studerande
Kön	Kvinnor	60	58
	Män	40	42
Ålder vid studiernas början	-24 år	5	5
	25-29	26	26
	30-34	21	20
	35-39	12	14
	40-44	15	15
	45-49	10	10
	50 år-	10	10

Representativiteten bland dem som svarat på enkäten svarar väl mot populationen som har studerat på KPU, både köns- och åldersmässigt, varför vi inte har gjort någon viktning av resultaten.

Det anses säkerställt att studerande som både svarat att de har haft högre bidrag och som haft det enligt registeruppgifter verkligen har haft det högre bidraget. Dessa är 330 personer. Likaså bedömer vi att de som svarat att de inte har haft högre bidrag och inte heller har haft det enligt våra registeruppgifter har studerat med generellt bidrag. Dessa är 581 personer. Dessa sammanlagt 911 personer används i analysen av dem som haft högre respektive generellt bidrag.

Studering med högre bidrag jämfört med studering utan – frågan om det högre bidragets rekryterande förmåga

Rekryterade av studiemedlen

De som har haft studiemedel med det högre bidraget, dvs. studering inom områdena matematik, biologi, fysik, kemi, naturkunskap eller teknik, svarar i marginellt högre utsträckning än de som inte haft det att de inte, eller troligen inte, hade påbörjat studierna utan studiemedel. Det är därmed möjligt att säga att de som studerat naturvetenskapligt orienterade ämnen med studiemedlens högre bidrag är marginellt mer rekryterade till studier av studiemedlen, jämfört med dem som studerat andra ämnen med det generella bidraget.

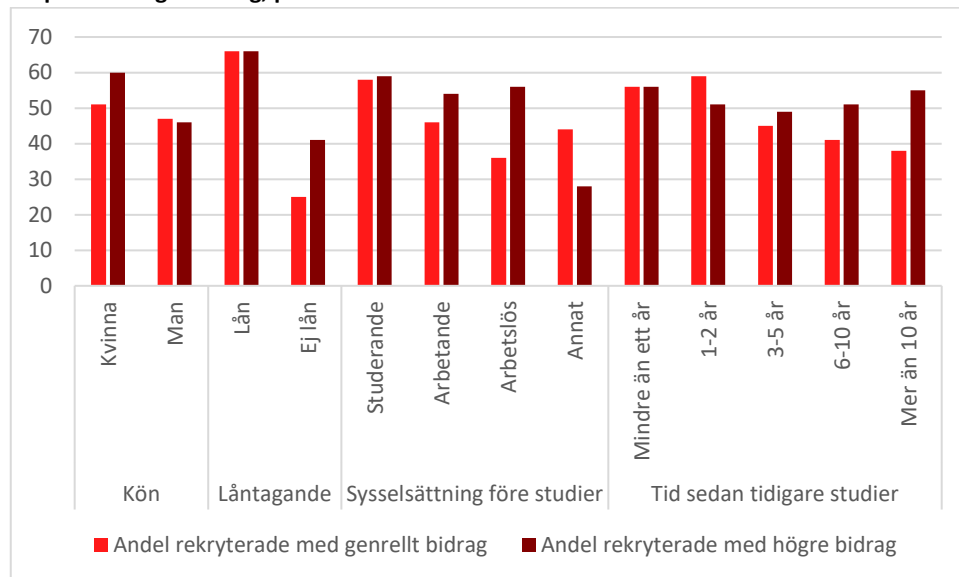
Av dem med högre bidrag svarade 53 procent att de inte eller troligen inte hade påbörjat studier utan studiemedel. Av dem med generellt bidrag svarade 50 procent att de sannolikt inte hade påbörjat studierna utan studiemedel. Skillnaderna ligger inom den statistiska felmarginalen.¹⁵

Tabell 17. Svar på frågan: Om du inte hade kunnat få studiemedel (enbart studiebidrag eller både studiebidrag och studielån) för dina studier på KPU, hade du ändå börjat?

	Ja	Ja, troligen	Nej, troligen inte	Nej
Studering med högre bidrag	17	29	40	13
Studering med generellt bidrag	23	27	35	15

Studiemedlen har störst rekryterande förmåga bland kvinnor, låntagare och bland dem som går mer eller mindre direkt från studier på en grundutbildning till KPU.

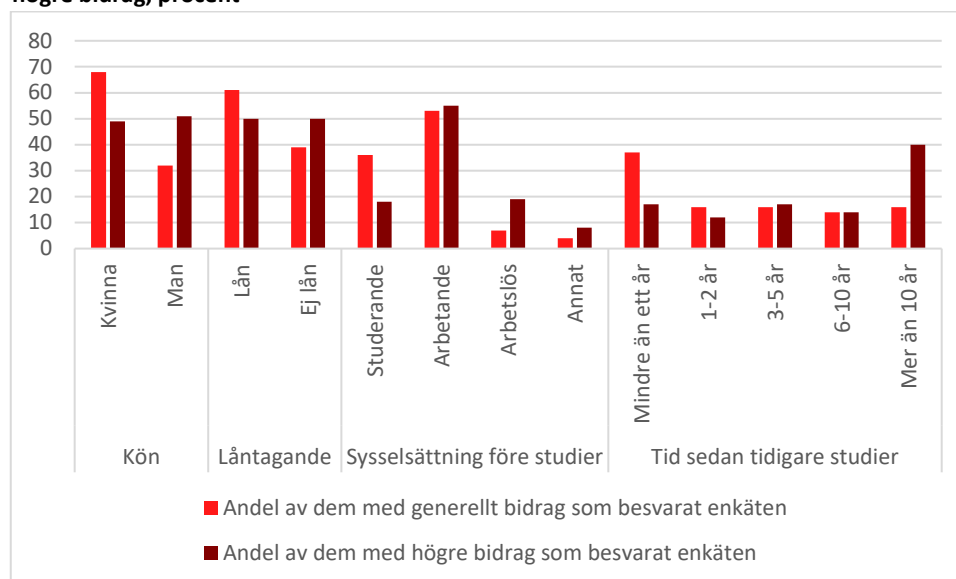
Diagram 4. Andel som rekryterats av studiemedlen, fördelat på studering med generellt respektive högre bidrag, procent

¹⁵ För ett 95-procentigt konfidensintervall.

I samtliga dessa studerandegrupper är studerande med högre bidrag underrepresenterade jämfört med dem som har studiemedel med generellt bidrag.

Diagram 5. Andel som besvarat enkäten, fördelat på studerande med generellt och studerande med högre bidrag, procent

Detta innebär att andelen av dem med högre bidrag som rekryteras till studier blir förhållandevis låg. Att andelen som rekryteras av studiemedlen är hög för både arbetslösa och för dem som studerat för mer än 10 år sedan – där andelen studerande med högre bidrag är högre än andelen med generellt bidrag – uppväger inte riktigt denna effekt.

Rekryterade av det högre bidraget

Nu går vi vidare och tittar på svaren enbart från dem med högre bidrag. På frågan vad det hade inneburit om de *inte* hade kunnat få det *högre bidraget* utan istället hade kunnat få studiemedel med generellt bidrag, ser svaren ut som följer. Frågan var en flervalsfråga och svarsandelarna överstiger därför 100 procent.

Tabell 18. Svar på frågan: Om du före höstterminen 2018 inte hade kunnat få den högre bidragsnivån inom studiemedlet för dina studier på KPU, vilka konsekvenser hade det fått?

	Andel (procent)
Jag hade inte påbörjat min utbildning	12
Jag hade påbörjat utbildningen med studiemedel med den lägre bidragsdelen	54
Jag hade varit tvungen att ta studielån eller att låna mer för att kunna studera	26
Jag hade varit tvungen att arbeta mer för att kunna studera	26
Jag hade skjutit upp mina studier	6
Jag hade gjort något annat	4

Svaren på frågan går inte att jämföra med svaren på frågan om de hade påbörjat studierna även om de inte hade kunnat få studiemedel. Den tidigare frågan avsåg studiemedel *överhuvudtaget* medan denna fråga avser *den högre bidragsnivån*.

Av dem som studerade med det högre bidraget var det 12 procent som svarade att de inte hade påbörjat utbildningen utan detta. Andelen som svarat att de antingen inte hade studerat,

hade skjutit upp sina studier eller gjort något annat var 20 procent. Övriga hade påbörjat studierna med det generella bidraget och många av dessa hade antingen kombinerat det med att arbeta mer eller med att ta mer lån. Svaren skiljer sig mycket lite mellan personer som studerar till grundskollärare och gymnasielärare. Även mellan campus- och distansstuderande är svaren likartade. Något förvånande anger dock distansstuderande i något högre utsträckning än campusstuderande att de inte hade påbörjat studierna utan det högre bidraget.

Om 20 procent av de studerande har påverkats av det högre bidraget på så sätt att de inte skulle ha påbörjat studierna utan detta eller skjutit upp dem, motsvarar det 122 personer av dem som påbörjat en KPU-utbildning mellan 2015 och första halvåret 2018 och då hade det högre bidraget. Vi vet givetvis inte om svaren i enkätundersökningen motsvarar vad som verkligen hade skett utan det högre bidraget, men svaren ger ändå en fingervisning om det högre bidragets rekryterande förmåga.

En annan effekt av avsaknaden av ett högre bidrag är att många studerande anger att de skulle behöva arbeta mer utan detta. Mer arbete innebär normalt att mindre tid kan läggas på studierna och sämre eller uteblivna studieresultat. Utan det högre bidraget går det därför att tänka sig att genomströmningen hade minskat något.

Fler kan komma att rekryteras när satsningen vidgas

Vi har sett att de som studerar naturvetenskapliga ämnen med studiemedlens högre bidragsnivå är marginellt mer rekryterade av studiemedlen än samtliga studerande. Skillnaden mellan grupperna är sannolikt lågt räknad eftersom de med högre bidrag mer sällan tar lån, oftare är män och mer sällan är studerande som går från grundutbildningen direkt till KPU-studier. Vi har även sett att andelen som inte hade påbörjat KPU-studier utan det högre bidraget är ungefär 20 procent av dem som haft det högre bidraget, vilket motsvarar drygt 120 personer.

När satsningen på det högre bidraget fr.o.m. hösten 2018 vidgas till att omfatta alla som studerar på KPU kan det innebära att studiemedlens rekryterande effekter kommer att öka. När även studerande i t.ex. samhällsorienterade ämnen och språk inkluderas bland dem som kan få det högre bidraget innebär det att andelen som tar lån sannolikt ökar och att andelen kvinnor kommer att öka. De studerande kommer även att bli genomsnittligt yngre och fler som studerar kommer att gå direkt från grundutbildningen till studier på KPU. Det kommer i så fall att innebära att andelen som rekryteras av studiemedlen kommer att öka, samt att andelen som inte skulle ha påbörjat sina studier utan det högre bidraget också förväntas att öka. Att studiemedlen kan komma att upplevas som mer rekryterande överensstämmer med den bild som ges av företrädare för utbildningsanordnare som vi har talat med. Några av dessa bedömer att det högre bidraget kan få större betydelse för rekryteringen till KPU när satsningen vidgas.

Avslutande diskussion

Enkätundersökningens resultat tyder på att det högre bidragets rekryterande effekt har varit måttlig. Volymutvecklingen under undersökningsperioden motsäger inte denna bedömning, det har skett en liten succesiv ökning av antalet KPU-studerande med studiemedel och med det högre bidraget. Det begränsade antalet platser på utbildningen, för vissa lärosäten, spelar roll för antalet studerande. Studiemedlens och det högre bidragets rekryterande förmåga kan bero på individens inställning till, och behov av, lån.

Registeruppgifter visar att de som läste KPU med högre bidraget på många sätt liknade de som läste KPU utan studiemedel. Möjligen kan det tyda på att många i den sistnämnda gruppen inte var aktuella för studiemedel, till exempel på grund av inkomstgränsen eller regeln om längsta tid. För dem hade det då ingen betydelse att det öppnades för studiemedel med ett högre bidrag på utbildningen. De påbörjade en kompletterande pedagogisk utbildning utan studiemedel, men det kan även ha funnits potentiella KPU-studerande som avstod.

Rekryteringseffekten kan påverkas av vilken bakgrund individen har och den nuvarande livssituationen. Av undersökningen framgår att det finns en grupp relativt unga som gått direkt från andra studier till KPU, samt en grupp äldre som varit ute i arbetslivet och har valt KPU för att byta yrke, för att behålla en tjänst som lärare eller för att de blivit arbetslösa.

Man skulle kunna tänka sig att den äldre gruppen, som varit ute i arbetslivet och inte vill ta studielån, i högre utsträckning blir rekryterade av studiemedel och högre bidrag. I enkätundersökningen uppger yngre studerande, som ofta gått mer eller mindre direkt från sin grundutbildning till KPU, i lika hög utsträckning att de är rekryterade av studiemedel. Kanske beror detta på att de är mer osäkra på valet att påbörja en kompletterande pedagogisk utbildning.

Det är möjligt att det högre bidragets rekryterande effekt kommer att öka när det kan ges till samtliga inriktningar av KPU. De KPU-studerande som kan få högre bidrag kommer då att vara yngre, en högre andel kommer att ta lån, en högre andel är kvinnor och fler kommer att gå direkt från grundutbildningen till studier på KPU. Dessa faktorer tycks samtliga gynna studiemedlens och sannolikt även det högre bidragets rekryterande effekter.

Referenser

UKÄ (2018). *Nybjörjare och examinerade på lärarutbildning: Var fjärde nybjörjare på ämneslärarutbildning är en KPU-student.*

Proposition 2014/15:1. *Budgetpropositionen för 2015. Utgiftsområde 15 Studiestöd.*

Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Centrala studiestödsnämnden. U2018/03277GV.

Bilaga

Enkätundersökning.

Om din utbildning

1. Studerar du eller har du studerat på kompletterande pedagogisk utbildning (KPU)? *Frågan är obligatorisk då den styr vilken fråga du ska få härnäst.*

- Ja, jag studerar på KPU
- Ja, jag har tidigare studerat på KPU
- Nej (enkäten avslutas)

2. Vilken inriktning har din KPU?

- Årskurs 7-9
- Gymnasiet
- Ingen inriktning/har ännu inte valt inriktning

3. Vilket eller vilka ämnen är din KPU inriktad mot? *Du kan välja flera svarsalternativ!*

- Matematik
- Kemi
- Fysik
- Biologi
- Teknik
- Naturkunskap
- Svenska
- Engelska
- Tyska
- Franska
- Spanska
- Samhällskunskap
- Sociologi
- Företagsekonomi
- Religionskunskap
- Historia
- Något annat ämne, nämligen: _____

4. Studerar du eller har du studerat på plats på universitet/högskolan eller på distans?

- Jag har enbart studerat på plats på universitet/högskolan
- Jag har enbart studerat på distans
- Jag har studerat både på plats på universitet/högskolan och på distans

Om att börja läsa på KPU och din syn på studiemedel

5. Vilken var din huvudsakliga sysselsättning innan du började studera på KPU?

- Jag studerade
- Jag arbetade
- Jag var arbetssökande
- Jag hade en annan sysselsättning, nämligen: _____

6. Vad studerade du tidigare för att bli behörig till KPU? *Du kan välja flera svarsalternativ!*

- Jag studerade på ett yrkesprogram (t.ex. till civilingenjör)
- Jag studerade på ett generellt program (t.ex. på naturvetenskapligt program)
- Jag läste fristående kurser
- Jag studerade något annat, nämligen: _____

7. Inom vilket utbildningsområde hade du huvudsakligen studerat innan du började på KPU? *Välj det område du huvudsakligen studerade inom!*

- Pedagogik och lärare
- Humaniora och konst (inkl. språk)
- Naturvetenskap, matematik och data
- Teknik och tillverkning
- Lant- och skogsbruk samt djursjukvård (inkl. veterinär)
- Hälso- och sjukvård samt social omsorg (inkl. läkare och tandläkare)
- Tjänster, t.ex. turism, hotell, restaurang eller transport
- Annat, nämligen: _____

8. Hur lång tid hade det gått mellan dina tidigare studier och då du påbörjade KPU?

- Mindre än ett år
- 1-2 år
- 3-5 år
- 6-10 år
- Mer än 10 år

9. Varför valde du att börja läsa KPU?

Jag valde att börja på KPU...

- ...eftersom jag ville byta yrke
- ...för att öka mina chanser att få ett arbete
- ...för att kunna behålla mitt nuvarande arbete som lärare
- ...av en annan anledning, nämligen: _____

10. Om du inte hade kunnat få studiemedel (enbart studiebidrag, eller både studiebidrag och studielån) för dina studier på KPU, hade du ändå börjat?

- Ja
- Ja, troligen
- Nej, troligen inte
- Nej

11. Har du tagit studielån (utöver studiebidraget) för dina studier på KPU?

- Ja
- Nej (hoppa till fråga 13)

12. Om du inte hade kunnat få studielån utöver studiebidraget för dina studier på KPU, hade du ändå börjat?

- Ja
- Ja, troligen
- Nej, troligen inte
- Nej

13. Har du före höstterminen 2018 fått studiemedel med den högre bidragsnivån (dvs. ett bidragsbelopp på över 6 000 kr per månad) för dina studier på KPU?

- Ja
- Nej (hoppa till fråga 15)

14. Om du före höstterminen 2018 inte hade kunnat få den högre bidragsnivån inom studiemedlet för dina studier på KPU, vilka konsekvenser hade det fått?
Du kan välja flera svarsalternativ!

- Jag hade inte påbörjat min utbildning
- Jag hade påbörjat utbildningen med studiemedel med den lägre bidragsnivån
- Jag hade varit tvungen att ta studielån eller att låna mer för att kunna studera
- Jag hade varit tvungen att arbeta mer för att kunna studera
- Jag hade skjtit upp mina studier
- Jag hade gjort något annat, nämligen: _____

15. I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel?

- Över 100 procent
- 100 procent
- 75-99 procent
- 50-74 procent
- 25-49 procent
- 0-24 procent

Om studierna

16. Har du fullföljt studierna på KPU? *Frågan är obligatorisk då den styr vilken fråga du ska få härnäst.*

- Ja, de är klara enligt plan (hoppa till fråga 19)
- Ja, men jag blev försenad (hoppa till fråga 17 och därefter till fråga 19)
- Nej, de pågår fortfarande (enkäten avslutas)
- Nej, jag avbröt dem (hoppa till fråga 18)

17. Varför blev du försenad i dina studier? *Du kan välja flera svarsalternativ!*

- Jag arbetade parallellt och det tog tid och kraft från studierna
- Utbildningen var svår
- Lärarna var inte så bra
- Jag fick inte det stöd jag behövde
- Jag var inte helt motiverad
- Det var svårt att både studera och att ha familj
- Ekonomin var ett problem
- Annat skäl, nämligen: _____

18. Varför avbröt du studierna? *Du kan välja flera svarsalternativ!*

- Jag arbetade parallellt och det tog för mycket tid och kraft från studierna
- Utbildningen var för svår
- Den verksamhetsförlagda tiden passade inte mig
- Lärarna var dåliga
- Jag fick inte det stöd jag behövde
- Jag var inte helt motiverad
- Det var för svårt att både studera och att ha familj
- Ekonomin var ett stort problem
- Annat skäl, nämligen: _____

Efter studierna

19. Vad gör du nu?

- Jag arbetar som lärare
- Jag arbetar med något annat
- Jag är arbetsökande
- Jag studerar
- Jag är föräldradig
- Jag är sjukskriven
- Jag gör något annat, nämligen: _____